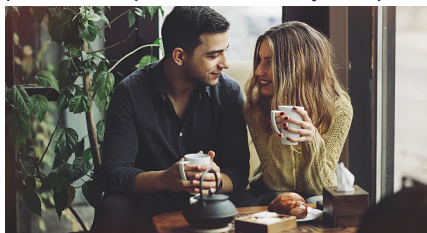

Souvisí spolu partnerské vztahy a odpouštění? Výzkum přinesl PLESS

Souvisí spolu partnerské vztahy a odpouštění? Překvapivé výsledky přinesla laboratoř PLESS

Pražské laboratoře [PLESS](#) a [CEBEX](#) se spolu s dalšími výzkumnými pracovišti z celého světa zapojily do nového velkého replikačního projektu pod záštitou americké Asociace pro psychologickou vědu a odborného žurnálu *Perspectives on Psychological Science*. Zatímco [minulá replikační studie](#) se zaměřila na paměť, tentokrát byly jejím předmětem partnerské vztahy a odpouštění.

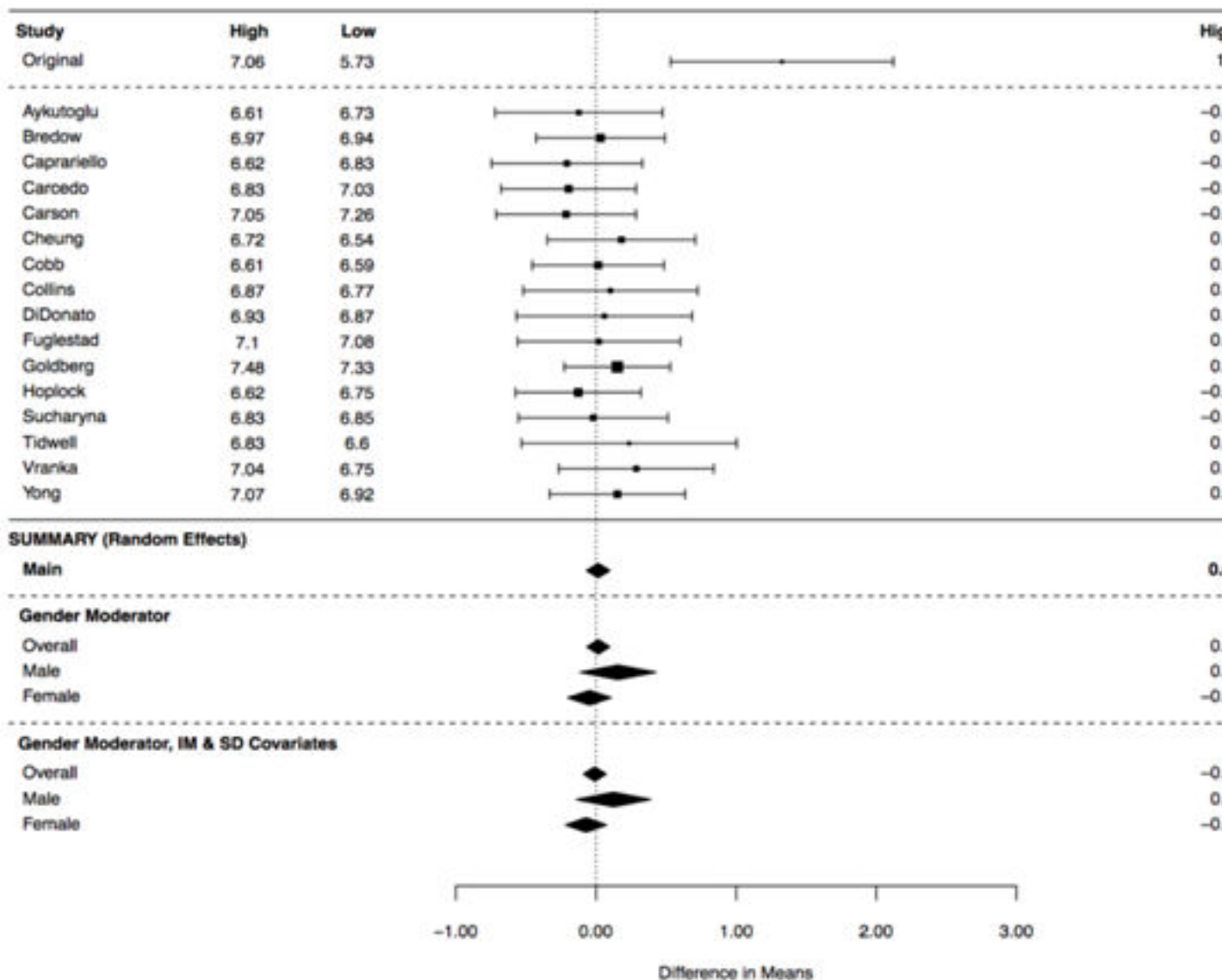

„Z mnoha předchozích studií víme, že lidé, kteří se cítí více svázaní se svými partnery, jsou rovněž více náchylní odpouštět jim jejich prohřešky a tím podporovat udržení vztahu. S jistotou se ale neví, zda pocit závazku přímo způsobuje častější odpouštění – tedy zda je mezi závazkem a odpouštěním kauzální vztah,“ říká Ing. Mgr. Marek Vranka, vedoucí Experimentální laboratoř PLESS při katedře psychologie FF UK. Pokud ano, našel by tento poznatek využití například v partnerském poradenství: pomocí intervencí zaměřených na zvyšování vnímaného závazku by bylo možné podpořit dlouhodobé trvání partnerského vztahu. Naopak pokud se o kauzalitu nejedná, takové intervence by se nejspíš minuly účinkem.

Jednu z mála existujících demonstrací kauzálního vztahu mezi závazkem a odpouštěním přinesl v roce 2002 [Eli Finkel se svými kolegy](#). V jejich studii byla účastníkům experimentálně manipulována intenzita vnímaného závazku pomocí [primingu](#): jedna část účastníků odpovídala na otázky, jež měly aktivovat pocit blízkosti a svázanosti se svými partnery, zatímco druhá část dostala k zodpovězení otázky navozující pocit oddělenosti od partnera a zdůrazňující vlastní individualitu. Dle výsledků původní studie byla tato primingová manipulace úspěšná a lidé v první skupině opravdu cítili silnější závazek ke svým partnerům. Tito účastníci rovněž v další části výzkumu častěji volili smířlivé a odpouštějící reakce na hypotetické prohřešky svých partnerů: například v situaci „váš partner úmyslně řekne něco, co vás velmi raní“ volili spíše reakce jako „zeptal(a) bych se svého partnera, proč ranil mé city“ nebo „snažil(a) bych se pochopit, že mě můj partner možná neměl v úmyslu ranit“ než „řekl(a) bych ihned partnerovi něco stejně ošklivého“ či „nějakou dobu bych svého partnera ignoroval(a)“.

Lze ale těmto výsledkům věřit? V nedávné době se objevily desítky studií a analýz naznačujících, že významná část výsledků publikovaných v odborné literatuře [není spolehlivá](#). „Jediný způsob, jak ověřit důvěryhodnost existujících výsledků, je pokusit se původní studii co nejuvěrněji zopakovat s dostatečně vysokým počtem účastníků dle předem určeného výzkumného plánu. Přesně o to jsme se pokusili v současném replikačním projektu s více než 2200 účastníky ze 16 laboratoří,“ popisuje Marek Vranka. V Praze probíhal sběr dat na podzim roku 2015 v prostorech laboratoře CEBEX na CEVRO Institutu a zúčastnilo se jej 162 participantů, zejména z řad studentů UK a dalších pražských univerzit.

„Výsledky bohužel potvrdily existující obavy ohledně důvěryhodnosti výsledků v publikovaných studiích – mezi skupinami nebyl zjištěn naprosto žádný rozdíl. Pravděpodobnou příčinou je, že primingová manipulace, tedy změna aktuálně pocítované intenzity závazku vůči partnerovi v důsledku zodpovídání speciálně zkonstruovaných otázek, jednoduše nefungovala – zatímco v původní studii účastníci ve skupině s primingem silnějšího závazku opravdu pocítovali svůj závazek jako silnější (o 1,33 bodu na 9bodové škále více než účastníci ve druhé skupině), v současné studii byl nejvyšší zjištěný rozdíl pouze 0,29 bodu, a to právě u českých studentů,“ konstatuje Marek Vranka. Úspěšnost manipulace v jednotlivých laboratořích možno vidět v grafu níže:

Neúspěch primingové manipulace je v souladu se závěry mnoha nových studií demonstrujících, že priming zdaleka neovlivňuje chování a myšlení tak silně a spolehlivě, jak se v minulosti věřilo. Lidé byli přesvědčeni, že i zcela drobné vlivy – jako je například čtení slov asociovaných se stářím, pohled na obrázek bankovek nebo myšlení na Alberta Einsteina může vést k výrazným změnám chování či postojů – například k pomalejší chůzi, pravicové politické orientaci či zlepšení výkonu ve vědomostním kvízu. Tato domnělá schopnost primingu jednoduchým způsobem výrazně ovlivnit téměř libovolnou psychologickou charakteristiku byla mnoha výzkumníky považována za nesmírně užitečnou při navrhování studií, jež měly za cíl experimentálně zkoumat jevy, u nichž nelze navodit experimentální manipulaci běžnými prostředky. „Když například chcete zkoumat vliv cukru na rozhodování, můžete účastníky výzkumu snadno rozdělit do dvou skupin a jednu pak nechat vypít nápoj s cukrem a druhou nápoj s umělým sladidlem. Když ale chcete jako Eli Finkel zkoumat vliv síly závazku vůči partnerovi, jakým způsobem zajistíte, aby náhodně vybraná část účastníků cítila větší svázanost se svým partnerem?“ popisuje Marek Vranka. Priming měl být nástrojem, který přesně něco takové umožní. Dnes se ale ukazuje, že tento příslib byl přehnaný a že mnoho silných efektů primingu popsanych v odborné literatuře není robustních a s velkou pravděpodobností vzniklo pouze díky kombinaci náhody a pochybných výzkumných praktik.

Výsledky současné replikační studie tedy neříkají mnoho o odpouštění v partnerských vztazích – jelikož experimentální manipulace selhala a míra závazku se mezi skupinami nelišila, nebylo možné zkoumat, zda má závazek vliv na odpouštění. Výsledky studie jsou ale dalším důkazem potřeby replikovat důležité starší výzkumy, jež jsou často mnohem méně spolehlivé, než si laici i odborníci myslí.

„Nicméně samotné replikace mohou jenom poukázat na existenci problému a korigovat poznání konkrétních efektů. Aby bylo možné problém skutečně odstranit a zajistit, aby budoucí výzkumy byly mnohem důvěryhodnější, musí dojít k rozsáhlé změně používané metodologie – zejména k zvýšení počtu účastníků v jednotlivých studiích, díky čemuž budou výsledky robustnější, a k předregistrování zamýšlených postupů pro sběr a analýzu dat, díky čemuž nebude možné používat pochybné výzkumné praktiky. V PLESS se této problematice věnujeme už několik let a za tu dobu pozorujeme na světové úrovni sice zatím pouze opatrný, ale vytrvalý vývoj směrem k lepší praxi, jehož dokladem je i existence tohoto a podobných výzkumných projektů,“ dodává Marek Vranka.

Více informací o studii naleznete na stránkách laboratoře [PLESS](#).

O experimentální laboratoři PLESS

PLESS (Prague Laboratory for Experimental Social Sciences) laboratoř vznikla v roce 2013 při katedře psychologie na FF UK. Jejím hlavním cílem je poskytovat zázemí pro moderní experimentální výzkum a výuku experimentální metodologie. Má mezioborový charakter, jenž spočívá v otevřenosti laboratoře i pro studenty a výzkumné pracovníky jiných, především společenských věd oborů.

Laboratoř PLESS se aktivně zapojuje do inovativních výzkumných projektů, a podílí se tak na nejaktuálnějším rozvoji vědecké psychologie. Pokud se chcete taktéž zapojit, můžete se zaregistrovat na www.pless.cz/orsee a stát se účastníky pořádaných experimentů.